

Sa Slobodom od Jadrana do Sjeverne Evrope

Kap. Slavko Pezelj, Rijeka

Zimski dani zatekli su nas u brodogradilištu 3. Maj na Rijeci. Pored oceanskih kolosa od preko 12.000 tona, dovršava se i mali, od 2400 tona nosivosti, brod »Sloboda«, treći po rcdu iz serije »Bratstva«.

I dok su ti brodovi u susjedstvu, »Slavonija«, »Master Daskalos« i ostali još u svojim radnim »kombinezonima« — nebojadisani — naša »Sloboda« navukla je već svoje svečano, sivo bijelo, odjelo.

Sunčani zraci, koji su se probili kroz naoblačeno prosinračko nebo, kao da namjerno obasjavaju baš nju — »Slobodu«.

Vitke linije tog malog broda, njen kosi, krasno razvedeni pramac, naročito je odvajaju od okoline.

Osjeća se neko prijatno raspoloženje. Nestalo je sa tog brodića one svakodnevnne buke, te zaglušne pjesme rada. Završni su radovi pri kraju. Brod se dotjerava kao nekakva mlada djevojčica pred svoj prvi javni nastup. Samo tu i tamo po koji bravar ili električar svojim radom uzrokuje bijes ličilaca, koji moraju neku stijenu ili strop da i po treći puta prebojadisavaju. Njihove marljive ruke, koje inače tako stručno obavljaju svoj posao, kao da nemaju dovoljno razumjevanja za posao svojih drugova — ličilaca.

Brod je spreman za primopredaju. Velika se gala leprša na laganom sjeveroistočnjaku. Mali tegljač odvlači iz brodogradilišta novi brod. Odvlači ga na pučinu. U element — to svima nama toliko drago — Naše more.

Bacamo oprostajne poglede na to veliko brodogradilište.

Rekoh veliko, ali kada čovjek detaljnije pogleda prostor sa kojim to brodogradilište raspolaže i na tom prostoru, između zbijeno smještenih radionica, milimetarski stisnute hrpe obrađenog materijala, pa sve to onda usporedi sa prostranstvom nekih drugih brodogradilišta — u kojima ima čak mjesta i za aleje — dolazi do zaključka: Pretijesno je ovo brodogradilište. Samo stručnost i veliko zalaganje svih članova tog kolektiva doprinosi njihovom uspjehu i svrstava ga na prvo mjesto u našoj brodograđevnoj industriji.

Ostavljamo to ponosno brodogradilište uz tradicionalni pozdrav brodskom sirenom. Ogroman broj žuljevitih šaka radosno maše i dovikuje: Sretno Vam bilo putovanje.

Sunce na domaku Učke, baca svoje posljednje zrake.

Telegraf na zapovjedničkom mostu pokazuje svom silom naprijed. »Sloboda« prvi put, nakon probnih vožnja, siječe tihu površinu, plavog, riječkog zaliva. Njen pramac je okrenut prema našoj najvećoj luci, Rijeci, u kojoj su radovi na obnovi lukobrana u toku.

Pilotski čamac stoji ispred luke. Izgleda kao da čeka na naš brod. Međutim, »Sloboda« želi da još uživa u slobodi mora, beskrajnog mora, i produžava vožnju punom brzinom mimo pilotskog čamca, sa kojeg dopire do nas neki nejasni povik, kao povik žurbe.

Vjerovatno temperamentna narav lučkog pilota Hektora, u čijoj blizini čeka i remorker »Ahil« (oj prošlosti) ne može da podnese taj mladenački skok novoga broda.

Da, star je pilot i njemu se žuri. On želi da se čim prije vrati svom kućnom ognjištu, u krilo svojih dragih unuka. Da se odmori, nakon napornog 24 satnog rada.

Stari pilot pričat će dragoj dječici priču o moru. O svojoj prošlosti, o svojim mladim danima. Upoznavat će ih sa čarom i ljepotom mora, sa svim onim što je sa životom na moru povezano. Fortunali i cikloni, bonace i nesnosne vrućine, strane i domaće luke, stari brodovi i moderni superkolosi, ustupat će jedan drugome mjesto na tom repertoaru starog morskog vuka.

Još jedan sat i obaviti će se skromna svečanost. Krunicanje radnog uspjeha. Izvršit će se primopredaja broda.

U toj žurbi povezanoj sa svečanošću momenta koji stoji neposredno ispred nas, nekako mi stalno zuji u ustima povik lučkog peljara. Da, peljara, tog vjesnika predstojećeg odnosno sretno završenog putovanja, ponekad i više mjeseci dugog putovanja. Peljara, tog najboljeg prijatelja i suradnika zapovjednika broda.

Velim prijatelja i suradnika. Da. Tko bi mogao nabrojiti one presudne sekunde, teške trenutke, koje su ponekad zajednički dijelili na zapovjedničkom mostu. Za vrijeme bura, uragana, ledene noći. Uz snijeg i maglu.

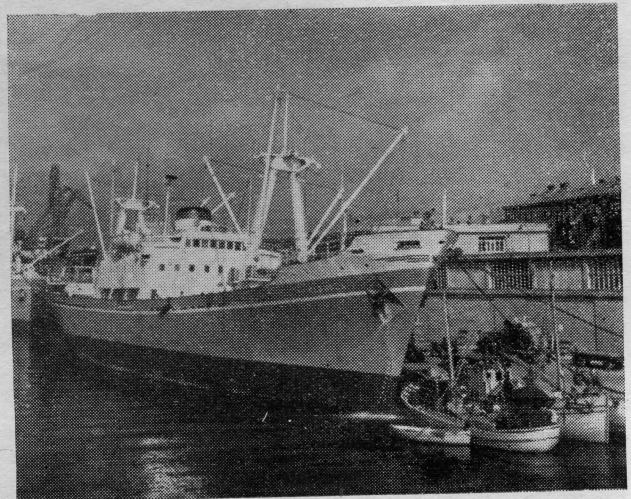
Ugodno prelazi na nesimpatično.

Drag nam je pilot. Nesimpatično nam je jedno, a ponekad, bezrazložno čekanje pred (našom) lukom. Ne pomaže tada ni međunarodni signal »G«, niti brodska sirena, ni telegrafska požurnica. Pilota nema te nema.

Ta, gdje je, zaboga, taj prokleti pilot, odmah uzavre vrela krv mornara, tog inače mirnog radnika. Slično pitanje, uz promjenjene epitete, prenaša se sa palube, u sobu, u stroj ...

Zar je posrijedi možda nemar, pita se slučajni putnik? Ne, odgovor je kratak. Nema dovoljno pilota ...

Jedno goruće pitanje naše lučke službe još je uvijek dobrim dijelom otvoreno.

M/B »Sloboda« u riječkoj luci

Privezali smo se uz putničku obalu.

Obavljena je primopredaja broda.

Nastupa običan brodski život. Trgovačke operacije. Dežurstvo. Straže.

Po završenom ukrcaju tereta »Sloboda« dobiva poseban zadatak. Treba dao bavi posao tankera. Naime, naš najveći brod »Bosna« nalazi se pri završetku klasifikacionih radova u splitskom brodogradilištu. Potrebna joj je nafta. Stotinu tona teškog goriva brodske sisaljke pomalo žvaću i predaju svom najvećem bratu.

Dali je baš taj zadatak tankera trebao biti povjeren »Slobodi«? Zar nema naša mornarica malih tankera, čija je specijalnost prijevoz takvih tereta? Zar nije šteta gubiti vrijeme, to zlatno vrijeme . . . diskutiraju mornari, čekajući na odlazak.

Kiša nemilosrdno pljušti.

Napuštamo »Bosnu« uz jaku grmljavinu. Pljusak. Grad. Snažan jugoistočnjak tjera crne oblake preko Mosora. Novi brod prvi puta ide u susret razbješnelom elementu.

Prolazimo između Brača i Šolte. Naš brod mladenački skače. Sve to jače posrće. Sve nekako osmice pravi. Nestaju na horizontu i posljednji naši otoci. Tamo daleko prema istoku ostaje Dubrovnik, Kotor.

Na zapovjedničkom mostu stoji i stari mornar, nekako namrgođen, gledajući u zapovjednika broda, nevoljko propušta kroz zube: »Ča ovo je brod?« — a sa raširenim rukama pokazuje pramac, koji je baš tog trenutka potpuno uronio u veliki val.

Na postavljeno pitanje sam i odgovara: »Ni ovo brod ni brodu slično«, pa nastavlja, »O, lipi moj »Prenj«, pa i »Neretva« je bila dobra«, sjeća se stari mornar, još starijih brodova. Nakon male stanke nastavlja: »Ta ono su pravi školji, makar ne bi išli bolje od dve, tri milje po ovakvoj mareti!«

Malo zatim odlazi sjedi mornar u pravcu kuhinje, ne bi li nešto prigrizao prije ručka.

Sličan razgovor vodi se i u blagovaonicama. Samo nekako tiho, odviše tiho. Većina prisutnih samo okusi serviranu hranu i netragom nestane. Tko se pak još jednom navrati, neće da nastavi sa jelom. Veli, imam pokvaren želudac. Stvarno, blijed je i nekako tužan . . .

Teško je biti mornar, naročito na malom brodu.

Uobičajeni, vedri razgovor iza večere uglavnom je izostao. Ne čuje se pjesma mladih mornara.

Ostali su samo stolovi, konopom vezani, škripa nekog predmeta, kojeg radišne ruke mornara nisu još dovoljno učvrstile.

Iz putničke kabine čuje se glas jedinog putnika, mladog inženjera koji neprestano ponavlja refren neke stare ja-dikovke:

Oj, kamene — mili brate,
da mi se uloviti za te.

Žestoki valovi potresaju cijeli brod. Pokrivaju palubu, zasipaju zapovjednički most. Okretaji stroja opadaju. Uraganski vjetar, bez predaha, okušava svoju snagu o konopce, leta, ograde i uz promjenljive tonove, držeći se uglavnom fortissima, nastavlja svoju olujnu himnu.

Brod se napreže. Brzina od 14 čvorova spada na 11.

Zapovjednik daje neke upute službujućem časniku.

»Sloboda« prkosi podivljaloj stihiji. Probija se svome cilju. Bistre oči časnika i mornara na mostu promatraju horizont. Ostavljamo po krmi mnoge brodove. Veće od nas. Naročito zadovoljstvo za svakog mornara. Kvalitete dobrog

pomorca dolaze do punog izražaja kod novog broda. Pa i protiv mišljenja starog mornara.

Po završenoj straži časnik na mostu unosi u brodski dnevnik kratku bilješku: Vjetar snage 8, južnog smjera. Brod jako posrće. Valovi pokrivaju palubu.

Jadran nas je, eto uključujući i Sredozemno more, primio nekako hladno, gotovo neprijateljski. Ozloglašeni Biscay, međutim, tetošio nas je laganim povjetarcem iz SW, iako, baš u dane mjeseca siječnja, to more zna toliko da pobijesni, da iskali svoju divovsku snagu, lomeći sve ono što mu se suprostavi.

Napustili smo Biscay i prošli u blizini svetionika Ushant, čije nas je svijetlo milovalo i kao da je sa svojim bljeskovima želilo izraziti dobrodošlicu novom brodu, u hladne, sjeverne krajeve. Ti bljesci svijeta, dva svakih deset sekunda, pratila su nas još dugo na našem putu u engleski kanal, u kojem nas je ojači SW vjetar — nešto kasnije — nemilosrdno valjao. Napredovali smo brzinom od 16 čvorova zahvaljujući povoljnoj struji na koju smo naišli. Tokom noći vjetar je sve više jačao i naš mali brod grabio je uzburkano, razbješnelo more sa svojim bočnim, crvenim feralom.

Okolo dva sata ujutro, u zavjetrini Dungenessa, ukrclali smo peljara i zatim prosljedili za prvu luku na našem putovanju u inozemstvu — London.

Duboko u Temzi »Sloboda« kao da se još zibala. Kao da se protivila nastojanju remorkera, koji je želio da joj pomogne pri manevru. Prekinuta su dva jaka manila konopa, dos se konačno naš brod nije smirio, privezan uz obalu West India docka.

Posada, osim trećine, trećine koja treba da ostane na brodu, slobodna je nakon završenog osmosatnog rada. Međutim, mali broj njih, mornara, posjetio je neki muzej, nacionalnu galeriju ili bilo koji drugi historijski spomenik. Većina je posjetila samo Algate, to stjecište pomoraca. Tu naši mornari utroše svoju ušteđevinu na razne korisne nabave.

Samo nekolicina njih redovito je posjećivala svake večeri, pomorcima dobro poznate kinomatografe, od kojih su jednog čak prozvali Jugoline cinema.

Nepoznati su, uopće uzeto, naši pomorci koji zalutaju u centar tog velikog grada, u bliještavilo Piccadilly-a, da u sjaju svijetlećih reklama, raskošnih barova, uz whisky ili gin, nađu laku, prolaznu zabavu i tako zaborave tegobe svoga zvanja.

Ne, nema takvih naših mornara.

Ne postoje ti lump mornari. Naš je mornar skroman radnik, samo ponekad ta skromnost preuzima i odviše maha. Premalo je, kako rekoh, naših mornara, koji koriste sretne okolnosti boravka u velikim lukama u cilju upoznavanja svega onog što ti veliki gradovi i njihove okoline, pružaju.

Naš se mornar previše vezao za brod. Nerado ga ostavlja u stranim lukama. Duge večeri provode sjedeći na bokaporti, šuteći ili u tihom razgovoru sa svojim drugom, ili pak u salonu uz partiju šaha nastoje prikratiti vrijeme.

Čuva naš mornar svoj brod i uz hrpu primljenih pisama od svojih dragih, čeka na sretan čas, na povratak u domaću luku, k svojim . . . svojim dragim, kojima sa svakog putovanja po neku sitnicu donese. Za uspomenu. Na sjećanje. Svojoj djevojci. Starici majci, koja ponekad sa preslicom u ruci čeka radosni trenutak, povratak dragog sina sa dalekog oceana.

Boravak u Londonu bliži se kraju.

Pred naš odlazak stigla je »Pobjeda«. Bliznac »Slobode«. Privezala se u našoj blizini.

Prema starom običaju, nizali su se uzajamni posjeti posade. Uz uobičajeno pitanje o zdravlju i putovanju, prelazi se odmah na ostale teme, prvenstveno za mornara duge plovidbe aktuelna pitanja.

Kako radi vaš brodski odbor, kakav vam je zapovjednik, kako radi sindikalna podružnica? Tim i ostalim pitanjima pridružuje se i ono o hrani, o kuharu, a u zadnje vrijeme na nekim brodovima pridružuje im se i još jedno pitanje, novo pitanje, ono o proviziji i zatvorenoj kuverti . . .

Hvale se međusobno pomorci, ponosni na svoj brod. Međutim, oni sa »Pobjede« naročito hvale, ukusnu hranu, obilje slatkog i uz to još spominju i uštedu.

Međutim, pomorci sa »Slobode« nekako ostaju bez riječi. Vrte glavom, pa konstatuju: Jest imate pravo, i na »Bratstvu« je odlična hrana, pa sjeti se drugi, koji je do pred kratko vrijeme bio ukrcan na »Šibeniku« i ushićeno priča o njihovom bogatom menu-u.

I tako dolaze na red svi oni brodovi na kojima je uz iste uvjete hrana odlična. Spominju se neki zapovjednici, neki brodski odbori, a najčešće se čuje ime kuhara Lovre, starog barbe Lovre, ukrcanog na »Bratstvu« koji svojim kuharskim umjećem oduševljava i posadu i putnike.

Napuštamo London, a u Londonu i posestrimu »Pobjedu«.

Olujno more zamjenila je magla. Tišina.

Na sidrište ispred Rotterdama stigli smo oko 3 sata po ponoći, obavijeni gustom maglom. Na sidrištu smo našli 35 usidrenih brodova, između kojih se »Sloboda« pomoću svog radara, na domak Hook of Hollanda, usidrila.

Brodsko zvono narušava tihu, maglovitu noć. U neposrednoj blizini čuje se zvonjava okolnih brodova. Doživljava nekako svečan. Impresivan.

Oko 9 sati u jutro ukrcavamo pilota, sa obaveznom »toki-voki« stanicom.

Naime, marljivi Holandani postavili su duž kanala, od obale do Rotterdama, 7 radarskih stanica, koje na svojim radarskim ekranima prate odvijanje saobraćaja u kanalu, a putem radiotelefonijske obavještavaju interesirane brodove

o situaciji u kanalu. Koliko dragocjenih podataka za zapovjednika broda, za pilota. »Toki-voki«, ustvari mala ručna radiotelefonijska, znači dobit na vremenu, znači povećanu sigurnost navigacije.

Uza sve to, što imamo pilota sa »toki voki«, još uvijek ostajemo na sidrištu. Pregusta je magla. Ta vidi se nepunih 10 metara.

U međuvremenu sakupilo se na sidrištu preko šezdeset brodova. Prema pričanju pilota, gotovo isto toliki broj treba da napusti Rotterdamsku luku. Mnogi od njih usidreni su u kanalu, na mjestu gdje ih je zatekla magla.

Koliki promet! Kakav zastoj! Kolike gubitke uzrokovala je ta — neđužna magla.

Priča nam pilot o raznim nesrećama, koje su se dogodile u posljednje vrijeme, baš usljed magle. Priča se nastavlja. Priča o moru. O valu. Priča o magli. O struji, a zvono na pramcu i dalje neumorno zvoni i časnik na radaru i dalje prati kretanje brodova na sidrištu . . .

Oko podne magla malo popusti. Dižemo sidro. Obavještavamo radarsku stanicu o našoj odluci. Krećemo za Rotterdam.

Punom brzinom ušli smo u kanal, ostavivši iza sebe preko šezdeset brodova. Dublje u kanalu smanjili smo brzinu. Telegraf pokazuje uglavnom sasvim lagano naprijed i stoj, a radarske stanice putem svojih telefonija skreću nam pažnju na kretanje ostalih brodova.

Ogromna Rotterdamska luka primila nas je ovog puta u svoje zamagljeno krilo. Privezali smo se u Waalhaven, gdje moderne dizalice, različitih tipova, kapaciteta i opsega, strelovitom brzinom izvlače teret iz brodskih skladišta ili pak ukrcavaju neki novi.

Nakon završenih operacija napustili smo ovu modernu luku. Prosljedili smo preko Antwerpena i Londona za domovinu, obogaćeni jednim iskustvom više.

More, taj naš vječiti učitelj i ovog je puta doprinijelo svoj udio u odgajanju mladih ljudi u njihovom teškom, mornarskom, zvanju.

»Sloboda« je potvrdila očekivane rezultate.

Stari se mornar zadovoljno smiješi. Priznaje — bolja je »Sloboda« od »Prenja« i »Neretve« stare.